

OPINIE OVERGANG NAAR VOORTGEZET ONDERWIJS

De sorteermachine bij de overgang naar het voortgezet onderwijs piept en kraakt aan alle kanten

De huidige sorteermachine bij de overgang naar het voortgezet onderwijs moet bij het grofvuil, betoogt onderwijswetenschapper Louise Elffers.

Louise Elffers 17 februari 2019, 17:10

Leerlingen van groep 8 zijn bezig met de Cito-toets. Beeld Marcel van den Bergh / de Volkskrant

De coalitie wil dat de eindtoets weer direct meetelt bij het schooladvies. Een begrijpelijke wens. Het schooladvies is bepalend voor de schoolloopbaan van leerlingen en voor de rendementsbepaling in het voortgezet onderwijs. Er wordt dan ook van alle kanten druk uitgeoefend op de totstandkoming van het advies. Waar leerlingen en ouders koersen op een optimistische inschatting van het niveau, sturen VO-scholen aan op een conservatieve inschatting. Als leerlingen afzakken naar een lager niveau dan de basisschool adviseerde, levert dit een VO-school strafpunten op in de rendementsberekening van de Onderwijsinspectie. Er wordt hierdoor risicomidend geadviseerd, waarbij hogeropgeleide ouders er vaker in slagen toch nog een hoger advies los te peuten.

De ruimte voor scholen en leraren om eigen afwegingen te maken bij het formuleren van het schooladvies, resulteert in aanzienlijke verschillen in de advisering. Het niveau-advies voor leerlingen met hetzelfde prestatieniveau verschilt naar gelang de regio, de school en de leraar die het advies geeft. Bovendien zijn structurele verschillen zichtbaar in de advisering naar gelang het ouderlijk opleidingsniveau, etniciteit en de samenstelling van een klas. Leerlingen met hetzelfde prestatieniveau krijgen hierdoor niet vanzelfsprekend toegang tot hetzelfde voortgezet onderwijs.

De Volkskrant Avond

Elke dag rond 20.30 alvast een blik in de krant van morgen, de belangrijkste gebeurtenissen van de afgelopen dag, het gesprek van de dag en tv-tips.

Inschrijven

Te hoge drempels

Zolang het niveau-advies een bepalende rol speelt in het verdere verloop van de schoolloopbaan, zijn zulke verschillen

problematisch. Een goede reden om de adviesprocedure te standaardiseren. Met de beslissing om de eindtoets weer direct mee te laten tellen bij de formulering van het schooladvies, wordt echter voor de zoveelste keer gesleuteld aan de sorteermachine die Nederland hanteert bij de overgang naar het voortgezet onderwijs. In plaats van de schroefjes telkens opnieuw aan te draaien, wordt het de hoogste tijd die al jaren krakende en piepende machine nu eindelijk bij het grofvuil te zetten.

Een schooladvies bij de overgang naar het voortgezet onderwijs is alleszins nuttig. De basisschool kan met de leerling en het vervolgonderwijs bespreken hoe het de leerling tot dan toe is vergaan en welke vervolgstappen daarbij het beste aansluiten. Door de gesegmenteerde structuur van ons voortgezet onderwijs zet het verplichte niveaustempeltje van de basisschool de schoolloopbaan echter voortijdig op slot. Het is voor leerlingen steeds moeilijker geworden om van een eenmaal toegewezen niveau af te wijken. Het aantal scholen dat meerdere niveaus aanbiedt nam af en er werden steeds meer drempels opgeworpen om naar een hoger niveau door te stromen. De verschillen tussen leerlingen in vmbo, havo en vwo zijn echter te beperkt om de hoge drempels tussen de routes te rechtvaardigen.

Vroege en rigide selectie

De negatieve consequenties van een onjuiste niveau-inschatting zijn bovendien zo groot als wij ze zelf maken. Door routes meer met elkaar te verbinden en daartussen meerdere overstapmomenten te creëren, kunnen leerlingen gemakkelijker van route wisselen. Daarmee wordt het niveau-advies teruggebracht tot de essentie: een tussentijds advies in de schoolloopbaan van leerlingen. De basisschool hoeft niet langer dwingende voorspellingen te doen die de toekomstige leerkansen van leerlingen – noch de rendementsberekening van VO-scholen – bepalen.

In zijn boek *De Gelukkige Klas* beschreef Theo Thijssen al de wanhoop die Meester Staal voelt wanneer hij moet bepalen welke leerlingen toegang krijgen tot bepaald vervolgonderwijs: 'Ik ben gedwongen de kinderen al te vonnissen als ze tien jaar oud zijn, door hele gebieden van het leven voor ze af te sluiten, zonder genade.' We zijn nu bijna een eeuw verder. Keer op keer wordt vanuit verschillende hoeken gewezen op de negatieve gevolgen van de vroege en rigide selectie in het Nederlandse onderwijs. Laten we dus niet wéér verzanden in discussies over de precieze selectieprocedure. Laten we nu doorzetten en het lef hebben om die hele roestige sorteermachine voor eens voor altijd naar de schroot te brengen.

Louise Elffers is onderwijswetenschapper aan de UvA en HvA en auteur van *De Bijlesgeneratie - Opkomst van de Onderwijscompetitie* (Amsterdam University Press).

De eindtoets, die achtstegroepers moet vertellen welk middelbareschoolniveau ze hebben, **staat opnieuw ter discussie**. De coalitiepartijen willen dat de toets voortaan weer wordt afgenomen [voor de vierde keer op de laatste dag](#).

Waar komt die **slingerbeweging** van de regeringspartijen [eindelijk vandaan](#)?

Dat de uitslag van de eindtoets belangrijker wordt dan het schooladvies vindt columnist Aleid Truijens **goed nieuws**. Vooral voor kinderen die nu onderschat worden. Maar er is ook minder goed nieuws: 'De status van de toets blijft onduidelijk – je kunt er geen rechten aan ontleen – en het oordeel [van de leercricht blijft doorslaggevend](#)'.

MEER OVER LOUISE ELFFERS' ONDERWIJS EN OPVOEDING | SCHOOL | NEDERLAND | THEO THIJSSSEN | AMSTERDAM UNIVERSITY PRESS | UVA | ALEID TRUIJENS | LOUISE ELFFERS